

Paris

I

Parcă se aud pași pe coridor, își spuse Bernard. Înălță capul și își încordă auzul. Dar nu: tatăl și fratele său aveau treabă la Palatul de Justiție; mama era într-o vizită; sora, la un concert; iar mezinul, micuțul Caloub, în fiecare zi, după ce termina școala, se ducea într-un pension. Bernard Profitendieu rămăsese acasă, ca să tocească pentru bacalaureat; nu mai avea înaintea lui decît trei săptămîni. Familia îi respecta singurătatea; diavolul, nu. Deși Bernard își scosese vesta, se sufoca de căldură. Fruntea-i era transpirată. O picătură de sudoare i se prelinse de-a lungul nasului și căzu pe scrisoarea ce-o ținea în mîna:

– Seamănă cu o lacrimă, gîndi el. Dar mai bine să asuzi decît să plîngi.

Da, data vorbea de la sine. Nu încăpea nici o îndoială: într-adevăr, despre el, Bernard, era vorba. Scrisoarea îi era adresată mamei sale; o scrisoare de dragoste, veche de șaptesprezece ani; nesemnată.

– Ce înseamnă această inițială? Un V care poate să fie la fel de bine un N... S-ar cădea oare s-o întreb pe mama?... Să avem încredere în bunul ei gust. Am toată libertatea să-mi închipui că a fost un prinț. Și ce-aș cîștiga aflînd că sînt fiul unui mîrlan oarecare? Neștiind cine ți-e tată, nici nu-ți mai e teamă că ai putea să-i semeni. Orice investigație obligă. Din descoperirea noastră să nu reținem decît că ne-am ușurat de-o povară. Să nu mai insistăm. Pentru astăzi ajunge.

Bernard împături scrisoarea. Avea același format, ca și celelalte douăsprezece din pachet. Erau legate cu o panglică roz, pe care el

nu-și dădu osteneala s-o dezlege; o făcu să alunece la loc așa cum fusese înainte, ca o banderolă în jurul teancului. Puse pachetul în caseta din care îl scosese, și caseta în sertarul consolei. Sertarul nu era deschis; își dezvăluise secretul pe sus. Bernard fixă la locul lor lamelele desfăcute ale capacului de lemn, pe care avea să-l acopere cu o placă grea de onix. Încet și cu precauție o lăsă în jos, puse deasupra două candelabre de cristal și greoaia pendulă pe care, din simplu amuzament, tocmai o reparase.

Pendula sună de patru ori. O potrivise exact.

– Domnul judecător de instrucție și domnul avocat, fiul lui, nu se vor întoarce înainte de șase. Am tot timpul. Și e necesar ca domnul judecător, când va veni acasă, să găsească pe birou frumoasa scrisoare, în care îi voi notifica plecarea mea. Dar înainte de a o scrie, simt o teribilă nevoie de a-mi limpezi puțin gândurile; și să-l caut pe scumpul meu Olivier, ca să mă asigur, fie și provizoriu, de un coteț. Oh, prietene, pentru mine a sosit timpul să-ți pun bunăvoința la încercare, iar pentru tine să-mi arăți cât valorezi. Frumos în prietenia noastră a fost faptul că, pînă acum, nu ne-am servit niciodată unul de celălalt. Ei! dar un serviciu care te amuză cînd îl oferi nu poate fi scîiitor cînd îl ceri. Problema e doar că Olivier nu va fi singur. Atîta pagubă, dar o să reușesc eu să-l iau la o parte. Vreau să-l înspăimînt cu calmul meu. Căci mai ales în situațiile extraordinare mă simt cel mai în largul meu.

Strada T..., unde Bernard Profitendieu locuise pînă în ziua aceea, se află în imediata apropiere a parcului Luxembourg. Acolo, pe vasta alee de lingă fîntîna Médicis, obișnuiau să se întîlnească în fiecare miercuri, între patru și șase, cîțiva colegi de-ai lui. Se discuta artă, filozofie, sport, politică și literatură. Bernard mergea foarte repede; dar, trecînd de poarta parcului, îl zări pe Olivier și încetini pasul.

Adunarea din ziua aceea era mai numeroasă ca de obicei; datorită timpului frumos, fără îndoială. Veniseră și unii pe care Bernard încă nu-i cunoștea. Fiecare dintre acești tineri, de îndată ce ajungea în fața celorlalți, intra în pielea unui personaj ticluit și își pierdea aproape cu desăvîrșire natura lea.

Olivier roși văzîndu-l pe Bernard că se apropie și, părăsînd-o destul de brusc pe o tînără cu care stătea de vorbă, plecă într-altă

parte. Bernard era prietenul lui cel mai intim și de aceea Olivier avea grija să nu lase impresia că l-ar căuta cu tot dinadinsul; uneori, se prefăcea chiar că nu-l vede.

Înainte de a ajunge lingă el, Bernard trebui să înfrunte mai multe grupuri și, cum el însuși se prefăcea că nu-l caută pe Olivier, zăbovea din loc în loc.

Patru colegi de-ai săi îl înconjurau pe un bărbos cu ochelari, mult mai în vîrstă decît ei și care ținea în mîna o carte. Era Dhurmer.

– Ce vrei, spunea el adresîndu-se în special unuia, dar vădit încîntat că e ascultat de toți. Am ajuns pînă la pagina treizeci, fără să găsesc o singură culoare, un singur cuvînt care să picteze. Vorbește de o femeie și nu știu nici măcar dacă rochia ei era roșie sau albastră. Or, cînd nu există culori, eu pur și simplu nu văd nimic. Și din nevoia de a exagera, cu atît mai mult cu cît se simțea mai puțin luat în serios, insista: Absolut nimic.

Bernard nu-l mai asculta pe cel care vorbea; socotea că e necuviincios să plece de lingă ei prea repede, dar trăgea cu urechea la alții care se certau în spatele lui și căroră li se alăturase Olivier, după ce o părăsise pe tînăra cu care discuta; unul dintre aceștia, așezat pe o bancă, citea *L'Action Française*.

Cît de grav pare Olivier Molinier în comparație cu ceilalți! Deși e unul dintre cei mai tineri. Figura sa aproape copilărească și privirea îi dezvăluie precocitatea gîndirii. Roșește foarte ușor. E delicat. Și zadarnic se arată afabil cu toți, căci nu știu ce reticență secretă, ce sfială îi ține pe camarazii săi la distanță. Suferă din cauza asta. Dacă n-ar fi Bernard, ar suferi și mai mult.

Molinier se oprise cîte o clipă, așa cum face Bernard acum, în fiecare grup; din complezență, dar nimic din ce aude nu-l interesează.

Se aplecă peste umărul celui care citea. Bernard, fără să se întoarcă, îl auzi spunînd:

– Nu e bine pentru tine să citești ziarele; văd că ți se urcă singele la cap.

Și celălalt replică acru:

– Și tu, de îndată ce se vorbește de Maurras, te înverzești.

Apoi un al treilea, pe un ton zeflemitor, întrebă:

– Articolele lui Maurras te amuză?

Și primul răspunse:

- Mă adorm; dar consider că are dreptate.
 Apoi un al patrulea, a cărui voce Bernard n-o recunosc:
 – Tu crezi că tot ce nu-i plictisitor e lipsit de profunzime.
 Primul ripostează:
 – Iar tu crezi că e destul să fii dobitoc pentru a fi și amuzant!
 – Vino, spuse încet Bernard, apucându-l brusc pe Olivier de braț. Îl trase câțiva pași mai încolo: Răspunde-mi repede; sînt grăbit. E adevărat ce mi-ai spus, că nu dormi la același etaj cu părinții tăi?
 – Ți-am arătat ușa camerei mele; dă direct pe scară, cu cîteva trepte mai jos de apartamentul nostru.
 – Îmi spuneai că și fratele tău doarme cu tine, nu?
 – Da, Georges.
 – Numai voi doi, singuri?
 – Da.
 – Și micuțul știe să-și țină gura?
 – Da, dacă e nevoie. Dar de ce?
 – Ascultă, eu am plecat de-acasă; sau, în orice caz, voi pleca în seara asta. Nu știu încă unde o să mă duc. Mă poți primi la tine pentru o noapte?

Olivier deveni foarte palid. Era atît de emoționat, încît nici nu se putea uita la Bernard:

- Da, spuse, dar să nu vii înainte de unsprezece. Mama coboară în fiecare seară, ca să ne spună noapte bună și să ne încuie ușa cu cheia.
 – Și-atunci, cum facem?

Olivier zîmbi:

- Am și eu o cheie. O să bați încet, ca să nu-l trezești pe Georges dacă doarme.
 – Și portarul mă lasă să trec?
 – O să-l anunț. Oho, sînt în relații foarte bune cu el! De altminteri, chiar el mi-a dat cealaltă cheie. Pe curînd!

Se despărțiră fără să-și dea mîna. Și în timp ce Bernard pleca gîndindu-se la scrisoarea pe care voia s-o scrie, iar magistratul urma s-o găsească pe birou, cînd se va fi întors acasă, Olivier, care nu dorea să fie văzut că stă de vorbă numai cu Bernard, se duse la Lucien Bercail, pe care ceilalți nu prea îl băgau în seamă. Lui Olivier i-ar plăcea mult, dacă nu l-ar prefera pe Bernard. Pe cît este Bernard de întreprinzător, pe atît e Lucien de timid. Se simte

că e slab; pare că nici nu există decît prin inimă și prin inteligență. Rar îndrăznește să facă el primul pas, dar nu mai poate de bucurie de îndată ce-l vede pe Olivier apropiindu-se. Toată lumea banuiește că Lucien scrie versuri; totuși, după cîte îmi dau seama, numai lui Olivier i-a dezvăluit Lucien proiectele sale. Se retraseră amîndoi spre capătul terasei.

– Aș vrea, spunea Lucien, să povestesc nu istoria unui personaj, ci a unui loc – uite, de exemplu, istoria unei alei dintr-un parc, așa cum e asta, să povestesc ce se petrece aici – de dimineața pînă seara. Sosesec, în primul rînd, bonele cu copiii, doicile înzorzonate cu panglici... Nu, nu... mai întii, oamenii aceia cenușii, fără sex și fără vîrstă, care mătură aleea, udă iarba, răsadesc florile, în sfîrșit, pregătesc scena și decorul înainte de a se deschide porțile, înțelegi? Apoi, intrarea doicilor. Copiii se joacă în nisip, se ciondănesc; bonele le ard cîte o palmă. Pe urmă vin școlarii din clasele mici – apoi muncitoarele. Mai sînt și oameni săraci care vin să mănînce pe cîte-o bancă. Mai tîrziu, tineri care și-au dat înfilnire; alții care se evită sau cei care se izolează, vizătorii. Apoi mulțimea, în momentul cînd începe muzica și se închid magazinele. Elevi, ca în clipa asta. Seara, îndrăgostiți care se sărută sau alții care se despart plîngînd. În sfîrșit, cînd se lasă noaptea, un cuplu de bătrîni... Și, dintr-o dată, un răpăit de tobă: ora închiderii. Toată lumea iese. Piesa s-a terminat. Înțelegi: ceva ce ți-ar da impresia că totul și toate s-au sfîrșit, impresia morții... dar fără să se vorbească de moarte, bineînțeles.

– Da, văd foarte bine scena, spuse Olivier, care se gîndea la Bernard și nu ascultase un cuvînt.

– Și asta încă nu e totul, nu e totul! reluă Lucien, cu ardoare. Aș vrea, într-un fel de epilog, să arăt aceeași alee, noaptea, după ce toată lumea a plecat, pustie, mult mai frumoasă decît ziua; iar marea tăcere amplifică toate zgomotele naturii: zgomotul fîntînii, al vîntului prin frunze și cîntecul unei păsări de noapte. M-am gîndit la început că ar putea să se plimbe și niște umbre, poate statui... dar cred că ar fi cam banal; ce părere ai?

– Nu, fără statui, fără statui, protestă distrat Olivier; apoi, remarcînd privirea tristă a celuilalt: Ei, află, bătrîne, că, dacă reușești, va fi ceva uluitor! strigă el, cu entuziasm.

II

Nu există nici o urmă, în scrisorile lui Poussin, de vreo obligație pe care el și-ar fi asumat-o față de părinții săi. Mai pe urmă, n-a lăsat niciodată să se vadă regretul că s-a îndepărtat de ei. Transplantat de bunăvoie la Roma, a pierdut orice dorință de a se întoarce, ba chiar, parcă, orice amintire.

PAUL DESJARDINS (POUSSIN)

Domnul Profitendieu era grăbit să ajungă acasă și găsea că domnul Molinier, colegul său care-l însoțea de-a lungul bulevardului Saint-Germain, mergea foarte încet. Albéric Profitendieu avusese, la Palatul de Justiție, o zi deosebit de încărcată: era îngrijorat fiindcă simțea o anume greutate în partea dreaptă; la el, oboseala se răsfrîngea asupra ficatului, care era cam sensibil. Se gîndea la baia ce avea s-o facă; nimic nu-l odihnea mai bine, după o zi de muncă, decît o baie bună, în vederea căreia nu mîncase nimic, socotind că este mai prudent să intre în cadă, chiar dacă apa e doar caldută, cu stomacul gol. La urma urmelor, poate că nu era vorba decît de-o prejudecată, dar prejudecățile sînt pilonii civilizației.

Oscar Molinier lungea pasul cît putea și făcea eforturi, ca să se țină după Profitendieu, dar era mult mai scund decît celălalt și avea picioarele mai scurte; în plus, avînd inima căptușită cu grăsime, își pierdea repede suflul. Profitendieu, verde încă la cei cinzeci și cinci de ani ai săi, fără burtă și sprinten la mers, l-ar fi părăsit cu dragă inimă, dar ținea foarte mult la conveniențe; colegul său era mai în vîrstă și pe o treaptă ierarhică mai înaltă: îi datora respect. În plus, mai avea să se facă iertat și pentru averea sa, care, de la moartea socrilor, devenise considerabilă, în timp ce domnul Molinier n-avea

alt venit decît salariul său de președinte de Cameră, salariu derizoriu și disproporționat de mic, în comparație cu înalta situație pe care o deținea cu o mare demnitate, destinată să-i mascheze mediocritatea. Profitendieu își ascundea nerăbdarea; se întorcea spre Molinier și-l vedea ștergîndu-se de transpirație; de fapt, ceea ce-i spunea Molinier îl interesa foarte mult; numai că punctele lor de vedere fiind diferite, discuția începea să devină aprinsă.

– Puneți casa sub supraveghere, spunea Molinier. Cereți rapoarte de la portar și de la falsa servitoare, va fi foarte bine. Dar aveți grijă ca nu cumva, înaintînd prea mult cu această anchetă, să nu scăpați din mîini afacerea... Vreau să spun că ea riscă să vă ducă mult mai departe decît ați fi putut crede la început.

– Asemenea preocupări nu au nimic de-a face cu justiția.

– Ei, haide! Haide, prietene; știm noi ce ar trebui să fie justiția și ce este. Facem tot ce putem, se înțelege; dar orice am face, nu ajungem decît la o aproximație. Cazul care vă preocupă acum este extrem de delicat: din cincisprezece inculpați sau care, mai bine zis, la un singur cuvînt de-al dumneavoastră, ar putea să fie miine inculpați, nouă sînt minori. Și cîțiva dintre copiii aceștia, știți foarte bine, sînt din familii cît se poate de onorabile. Iată de ce consider că în această împrejurare chiar și un singur mandat de arestare ar fi o nemaipomenită stingăcie. Ziarele partidelor vor scrie fără îndoială despre această afacere și veți da apă la moară tuturor șantajistilor și calomniatorilor. Zadarnic: în ciuda prudenței dumneavoastră, anumite nume proprii tot vor fi rostite... Nu am căderea să vă dau sfaturi și știți că mai degrabă sînt bucuros să ascult părerea dumneavoastră, deoarece totdeauna v-am recunoscut și apreciat vederile elevate, luciditatea și spiritul de dreptate... Dar, în locul dumneavoastră, iată cum aș acționa eu: aș căuta un mijloc de a pune capăt acestui scandal, reținînd numai patru sau cinci instigatori... Da, știu, sînt greu de dibuit; dar ce naiba! asta ne e meseria. Aș lua măsuri să fie închis apartamentul, teatrul acelor orgii, și aș proceda în așa fel încît să-i previn pe părinții acestor tineri nerușinați, dar fără zarvă, în secret, și numai pentru a împiedica recidivele. Da, desigur, să fie închise femeile; cu asta sînt întru totul de acord cu dumneavoastră; am impresia că avem de-a face în acest caz cu cîteva creaturi de o mare perversitate și de care e foarte bine să curățăm societatea. Dar, încă o dată, nu-i arestați pe copii;

mulțumiți-vă să-i speriați, apoi lipiți peste întreaga afacere eticheta „au acționat fără discernământ“, iar ei să rămână multă vreme încă mirați că au scăpat numai cu spaima... Gîndiți-vă că trei dintre ei nu au încă paisprezece ani și că părinții lor îi consideră, fără discuție, niște îngerași puri și inocenți. Dar, la drept vorbind, dragă prietene, ia să vedem, așa între noi, oare la vîrsta lor, nu ne stătea și nouă gîndul la femei? Se opri, mai sufocat de propria elocință decît de mers, și îl forță pe Profitendieu, pe care-l ținea de mîneacă, să se oprească și el: Sau, dacă ne gîndeam la femei, reluă el, era la modul ideal, mistic, religios, ca să zic așa. Vedeti, copiiiăștia de astăzi nu mai au nici un ideal... Apropo, ce mai fac ai dumneavoastră? Bineînțeles că tot ce am spus nu se referă la ei. Știu că sub supravegherea dumneavoastră și cu educația ce le-o dați, n-aveți a vă teme din partea lor de asemenea rătăcirii.

Într-adevăr, Profitendieu n-avusese pînă acum decît motive să se laude cu fiii săi, dar nu-și făcea iluzii: cea mai bună educație din lume nu putea face nimic în fața unor instincte rele; slavă Domnului, copiii lui n-aveau instincte rele, așa cum fără îndoială nu aveau nici copiii lui Molinier; se păzeau deci ei singuri de relațiile periculoase și de lecturile proaste. Căci la ce ajută să interzici ceea ce nu poți împiedica? Cărțile pe care nu-i dai voie să le citească, oricum copilul le citește pe ascuns. În ceea ce-l privea, sistemul lui era mult mai simplu: nu le interzicea cititul cărților proaste, dar proceda în așa fel încît copiii lui să nu aibă poftă să le citească. În legătură cu afacerea despre care discutau, avea să se mai gîndească și promitea ca, în orice caz, să nu facă nimic fără să-l încunoștiințeze pe Molinier. Pur și simplu, va fi exercitată în continuare o supraveghere discretă și, pentru că răul dura de trei luni întregi, putea foarte bine să mai continue cîteva zile sau cîteva săptămîni. În plus, vacanța școlară avea să-i împrăștie pe delincvenți. La revedere.

Profitendieu putea, în sfîrșit, să grăbească pasul.

De îndată ce ajunse acasă, alergă spre baie și deschise robinetele de la cadă. Antoine, care pîndea întoarcerea stăpînului, făcu în așa fel încît drumurile să li se încrucișeze pe coridor.

Acest servitor credincios slujea în casă de cincisprezece ani; îi văzuse pe copii crescînd. Avusese prilejul să afle multe lucruri și bănuia și mai multe, dar se făcea că nu remarcă nimic din ceea ce i se ascundea. Antoine îi era drag lui Bernard. Nu voise să plece

fară a-și lua rîmas-bun de la el. Și poate că din pricina mîniei ce-o încerca față de familie se bucura punîndu-l la curent pe un simplu servitor de această plecare, pe care cei apropiați o ignorau; dar mai trebuie spus, pentru a-l justifica pe Bernard, că nici unul dintre ai săi nu era atunci acasă. În plus, Bernard n-ar fi putut să-și ia rîmas-bun de la ei fără ca aceștia să încerce să-l rețină. Se temea de explicații. Lui Antoine putea să-i spună pur și simplu: „Plec“. Numai că, făcînd acest lucru, îi întinse mîna într-un mod atît de solemn, încît bătrînul servitor se miră:

– Domnul Bernard nu se întoarce la cină?

– Nici la culcare, Antoine! Și cum celălalt stătea nedumerit, neștiind prea bine ce trebuie să înțeleagă, nici dacă trebuie să-l întrebe mai multe, Bernard repetă și mai apăsător: „Plec“, apoi adăugă: Am lăsat o scrisoare pe biroul lui... Nu se putu hotărî să spună: tata și reluă: ... pe masa din birou. Adio!

Strîngîndu-i mîna lui Antoine, era emoționat de parcă în aceeași clipă și-ar fi luat rîmas-bun de la propriul trecut. Repetă în fugă: „adio“, apoi plecă, stăpînindu-și cu greu hohotul de plîns, pe care-l simțea în gît.

Antoine bănuia că își asumă o grea răspundere, lăsîndu-l să plece – dar cum l-ar fi putut opri?

De altminteri, Antoine își dădea seama că plecarea lui Bernard este pentru întreaga familie un eveniment neașteptat, monstruos, dar rolul său de servitor perfect îi cerea să nu se arate mirat de nimic. N-avea voie să știe ceea ce domnul Profitendieu nu știa. Fără îndoială că ar fi putut să-i spună pur și simplu: „Domnul știe că domnul Bernard a plecat?“ dar în acest fel pierdea orice avantaj, ceea ce era foarte neplăcut. Și își aștepta stăpînul cu multă nerăbdare, numai pentru a-i strecura, pe un ton neutru, deferent, și ca o simplă informație pe care Bernard l-ar fi însărcinat s-o transmită, această frază pregătită de multă vreme:

– Înainte de a pleca, domnul Bernard a lăsat o scrisoare pentru domnul, în birou.

Frază atît de simplă, încît risca să treacă neobservată; în zadar căutase ceva mai izbitor, nu găsise nimic care să sune totodată și firesc. Însă cum lui Bernard nu i se întimpla niciodată să lipsească, domnul Profitendieu, pe care Antoine îl observa cu coada ochiului, nu-și putu stăpîni o tresărire: